

szonyt vagy az elcsábítóját megölő férjet. Ha az öméltósága által kiemelt felfogást vallók alkotják a típust, ez elég szomorú erkölcsi kép, mindenestre nem sok dicsekedni valónk van vele. De azt azután már igazán nem érdemelték meg az elesett hőseink, hogy a kúriai bíró úr a sok vélelemhez a rovasukra most még azt a vélelmet is hozzákapcsolja, hogy ők megnyugvással fogadnák a családjukba a feleségük erkölcsstelen viszonyának gyümölcsseit.²⁹⁾

JOGALKOTÁS.

Reform, amely nem reform.

(A kamarai Választott Bíróóságok „reformja“.)

Irta: *Dr. Bányász Jenő.*

A tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. t.-c. (41., 43., 44. §§-ok) rendelkezéseivel kapcsolatban, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara mellett működő *Juryk és Választott Bíróóságok* munkájáról a kamara évenként külön jelentésben számol be az illetékes fórumoknak. Hogy a kamara e jelentése minden tekintetben hű képét adja a választott bíróóságok és a juryk működésének, ez intézményekkel szemben elhangzott panaszoknak és reformjavaslatoknak, e célból a kamara módot nyújt mindazoknak a jogászoknak, akik bárminő irányban is a választott bíróóságok, illetve juryk működését megfigyelhették, hogy előterjesztéseiket, véleményeiket megtegyék, illetve panaszaikat előterjeszthessék.

A kereskedelem és ipar köreiben általános az a felfogás és az a kívánság, hogy az iparjogvédelem terén szükséges ítélkezésbe a tárgyi szaktudás és ismeret kellő formában érvényre jusson. A jogászvilág felfogása is egyértelmű abban, hogy mindenütt ott, ahol főleg a szakmabeli ismeretek a helyes meglátás előfeltételei, a választott bíróóságok hivatásukat példásan töltik be. Minthogy azok az ügyek, amelyek a kamara mellett működő választott bíróóságok és a jury megítélései alá kerülnek, a kereskedelem és ipar konflarációiból adódnak, — elvileg tehát feltétlenül helyeselni kell mindkét intézményt.

Egyes jogi szakvéleményben vádként hangzott el, hogy a kereskedelmi szakférfiak szabad gondolkodása, túlteszti magát bizonyos törvényes rendelkezéseken, ha azok meg-

²⁹⁾ Jogállam XXXI. évf. 18. l. 1. j. 2. és 3. bek.

ítélése szerintük nem helyesek, ami ugyan olykor-olykor nem is volna hiba, ha elavult és a kor követelményeinek meg nem felelő törvényalkotásokról van szó. A magyar jogban nem ismeretlen a szokásnak ily törvényrontó ereje. Sokszor azonban a kereskedelmi szakismeretek egymagukban nem képesek arra a helyes distinkcióra, mikor vehetné kezdetét elavuló törvénnyel szemben a törvényrontó szokás.

E vád fennforoghat a Jury szakvéleményeinél. A Jury azonban *nem ítél*, csak tájékoztató véleményt ad a bíróságoknak, amelyek a véleményt szabadon mérlegelik. Nem forog fenn azonban a választott bíróságoknál, ahol a bíróság *jogásznőkeinek* mindenkor módjában áll, hogy rámutassanak egyfelől a törvényeknek megfelelő döntés szükségességére és arra, hogy az alkalmazandó törvény megfelel-e az igazságosság követelményeinek is oly esetekben, amikor a kereskedelmileg képzett szakférfiak a törvény rendelkezéseit nem tartják igazságosnak. A jogászilag képzett tagok a legtöbb esetben abban a helyzetben is lesznek, hogy rámutassanak, hogy a törvénynek megfelelő döntés a konkrét eset szempontjából is igazságos.

Ami a választott bíróság *alakulásának* a kérdését illeti, az 1923. évi V. t.-c. 44. §-át egyes jogászok nem tartják szerencsés megoldásnak. A választott bíróság eszméjének nem felel meg, hogy *az egyik peres fél*, a felperes legyen jogositva meghatározni, hogy az alperes köteles magát e bíróság ítélkezésének alávetni. Az alperes itt alakilag hátrányban van és amennyiben helyes volna a rendes kereskedelmi ügyekre, amelyek nem a tőzsdebíróság ügyköri megítélése alá tartoznak, *a kamaránál választott bíróságot instituálni*, az ily választott bíróság kompetenciáját csak abban az esetben statuálnánk, ha annak magát mindkét fél előzetesen alávetette. Ebben az esetben azonban viszont *semminő irányban nem volna korlátozható* a bíróság hatásköre.

Jogászi megítélés szerint feltétlenül szükséges, hogy mindazok a szervezetek, amelyek hivatottak valamely formában is igazságot szolgáltatni, a feltétlen elfogulatlanság tárgyi garanciával kell, hogy rendelkezzenek. Szerintük, bár a testület közismerten előkelő gondolkozású egyénekből van alakítva, a vesztes fél a nem államilag instituált és a nem tőle választott bíró ítéletében talán nem bizik és hiszi, hogy a nem tőle választott bíró elfogult volt az ellenfele javára. A tárgyilagosság biztosítása a legfontosabb elv és ezt az elvet minden látszólagos befolyás lehetőségétől, *annak feltételezésétől* is teljesen mentesíteni kell.

A kamarát, illetve a kamara elnökségét igen közelről érdekli a *jurytagok működése és erkölcsi magatartása*. A magam részéről azonban a gyakorlati tapasztalatokra utalva,

a leghatározottabban ki kell jelentenem, hogy nem látok aggályosságra alapot pusztán abban a jelenségben, hogy ugyanazon fél ismételten — vagy akár feltűnő gyakran is — *ugyanazt a jurytagot* jelöli ki választott bírójául, hacsak más oly jelenségek nem észlelhetők, amelyek ilyen feltevések tápot adhatnának. Nem lehet vitás, hogy nagymérvű ökonomiát jelent a per vitélében, tehát idő és költségmegtakarítást, ha *ugyanazon elvi alapon mozgó jogviták körül* forgó perekben, az alpersek személyében beálló s az elvet a dolog természete szerint nem érintő változások esetében, a felperes a *már beavatott és az ügy üzleti, etikai és gyakorlati vonatkozásait* már ismerő választott bírót újra meg újra jelöli. Így utalok a *Magyar Védjegyszövetség* pereire, amelyek csaknem kivétel nélkül a *márkacikkek kötelező szabott árának betartását* tárgyazzák.

Ugyancsak hangsúlyoznom kell, hogy mindazok a panaszok, amelyek egyes *egyesületekkel* kapcsolatban felhozattak, hogy t. i. ugyanazon választott bírakat kéri fel a tanácsban való részvételre, — felhozhatók valamennyi illusztris egyesülettel szemben, amelyek rendszerint *ugyanazokat az elnököket* és egyesületünknek a versenyjog terén elismert szaktekintélyeit, az üzleti élet kinövéseit állandóan ostorozó illusztris tagjait nevezik meg választott bírójokul. — Ez a körülmény a dolog természetében rejlik és a jogkereső sértettnek bizalmában, a kijelölt jurytagok rátermettségében, tekintélyében leli magyarázatát.

A választott bíróság ismételten elfoglalt álláspontja szerint az *egyesületi tagság* nem jelent oly mélyreható érdekkapcsolatot, hogy az esküt tett jurytagokat lelkiismerete ellen való bíraskodásra készíthesse. Egyébként, mint az a választott bírósági iroda által készített kimutatásokból is kitűnik, nemcsak, hogy a közvetlenül perben álló fél általában nem emelt a panaszolt személyek ellen elfogultsági kifogást, hanem *ugyanazok a személyek hol felperesi, hol alperesi oldalon is szerepelnek választott bírák gyanánt*, holott kétségtelen, hogy az alperesnek, mint szakembernek, ismernie kell egyesületének vezető tagjait, illetve módjában állhat esetleges érdekeltségéről tájékozódást szereznie.

A választott bírósági *elnök személyére* nézve mindez még fokozottabb mértékben áll, mert hiszen az elnököt mindkét fél bírása csak közös egyetértéssel jelölheti ki és egyértelműség hiánya esetében a kir. törvényszék által való delegálásnak van helye. Közel 740 elbírálásra kerülő perben mindössze csak 2 eset fordult elő, amidőn az elnök delegálása a bíróságtól kéretett.

Nem találkoztam még olyan jurytaggal, illetve választott bíróval — és e tekintetben hivatkozom a választott bí-

róságok elnökeire, — akiknek *erkölcsi bátorsága* lett volna ahhoz, hogy az üzleti tisztességbe ütköző cselekedetet megengedett versenyesszűkítőnek minősítse!

Végül nyomatékkal utalok arra, hogy a választott bíróság intézménye a kereskedő és iparos világ előtt *általános tiszteletnek és tekintélynek* örvend, ítéletei pedig közmelegnyugvást keltenek. Mindazonáltal kétségtelen, hogy mindazok, akik ez intézmény megerősödése és fejlődése körül becsületes munkát fejtettek ki, mindenkor csak örömmel fogadják a *tárgyilagos kritikát* és a reform munkára irányuló törekvéseket, viszont hangsúlyoznunk kell azt is, hogy a versenytörvény alapján működő választott bíróságok ereje és működésük sikere főleg a *gyorsaságukban, szakszerűségükben és a felfolyamodásoknak soronkívül történő gyors elintézésében rejlik.*

Azt hiszem nem vitás, hogy mihelyt a választott bíróság igénybevétele *alperes hozzájárulásától* függ, úgy ez intézmény már is *megszűntnek tekinthető*, mert a versenytörvény alapján felelősségre vont melyik alperesnek állhat érdekében a gyors döntés, amikor a *tisztességtelen magatartásának sikere épen a kifogás tárgyává tett üzleti eljárásának minél tovább való folytatásától* függ. Ez a reformtörekvés tehát nem reform, hanem a *választott bíróság megszüntetésére irányuló javaslat.*

Mindazok a reformkérdések, amelyek a választott bíróság tagjainak működése ellen elhangzottak, úgy vélem teljes megoldást nyernek, ha a felek *törvényadta jogaikkal élnek és a rendes bíróság az elébe terjesztendő kizárási indítványokat a legszigorúbb elbírálásban részesíti.*

A különböző elnökök alatt működő választott bíróságok előtt fekvő *peres ügyek egyesítése* (ki döntsön az egyesítés szükségéről?), a *szakegyesületek és testületek felléphetési joga, a tömeges perlekedéseknek megszüntetését célzó rendelkezések*, mindmennyi oly kérdések, amelyek *anyagi jogi reformokat* igényelnek, de amelyek nézetem szerint a versenytörvény alapján működő választott bírói eljárásra aligha korlátozhatók.

A kereskedő és iparos világ erkölcsi erejének tekintti a kamara mellett működő választott bíróságok intézményét és joggal elvárja, hogy a kereskedelmi és ipari közfelfogást kifejezésre juttató, a kereskedő és iparos világ egyetemének bizalma az üzleti tisztesség alapján álló két laikus bíró erkölcsi felfogása egységes legyen. És e tekintetben a kamarát nem is érte csatlódás.

Ez intézmény fejlődését egyfelől az egészséges, immár az egész vonalon a kereskedő és iparos világ egyeteme és a rendes bíróság által is *megnyugvással fogadott és szankcio-*

nált joggyakorlattól és másfelől attól az úgyszeretettől és önzetlen munkától várom, amelynek legfőbb célja és törekvése, hogy a kamara mellett működő választott bíróságok minden tekintetben hivatásuk magaslatán álljanak és úgy a kereskedő és iparos, mint a jogászkhörök részéről elismerést keltő ítéleteikkel továbbra is kellő méltánylásban részesüljenek.

Az új adó és illetékrendelet magánjogi tartalma. Civiljogászaink hajlanak a felé a felfogás felé, mely szerint pénzügyi jogi rendelkezések Graeca sunt non leguntur. El is tekintve attól, hogy e felfogás ma már legalább is időszerűtlen, minthogy az immár lassanként normál-állapottá minősülő gazdasági válság folytán a pénzügyi jogi szabályok jogrendszerünkben igen széles és jelentős pozíciót foglalnak el —, az elhárítás álláspontjára helyezkedő gondolatmenet azért is helytelen, mert szinte minden pénzügyi jogi törvény, avagy rendelet tartalmaz civiljogi, — sokszor igen mélyreható — rendelkezéseket.

E tétel igazolására röviden kiemelni kívánom a legújabb adó- és illetékrendelet (2030/1932. M. E., közzétett 1932. április 10-én) fontosabb magánjogi vonatkozású intézkedéseit.

1. A rendelet 1. §-a az 5% -os házadóptlék beszolgáltatását rendelve el, 12. bekezdésében parancsként nyilvánítja, hogy „a tényleges birtokos (— a pótlék beszolgáltatására kötelezett —) a pótlékokat a lakókra semmiféle formában, még béremelés formájában sem háríthatja át.

Ez a rendelkezés a háztulajdonosok szabad szerződésalakító jogát súlyosan érinti, annál is inkább, mert a rendeletszakasz következő bekezdése a tilalom megszegését erős következménnyel sújtja, kimondván, hogy megszegés esetén a jövedelemadó kivetésénél két év során a nyersbevétel lesz az adóztatás alapja anélkül, hogy a tényleg kifizetett adók avagy adóssági kamatok levonási tétel gyanánt elfogadhatnának.

Az idézett jogszabály egyértelmű egy általános béremelési tilalommal, mely természetesen áll teljesen szabad rendelkezés alá eső bérlemények tekintetében is. Tehát: általános béremelési tilalom — pénzügyi jogszabály keretében.

2. A rendelet 3. §-a a főbérletbe adott házak házadójáról szól, kinyilvánítván, hogy a házadó alapja nem a főbér, hanem a főbérlet bérlői által fizetett bérének összege. Idecsatlakozik a magánjogi szabály: „a különbözet után járó adót jogosult a ház tényleges birtokosa